

І знайдеш ти скарб у собі
Лоран Гунель

Аліса ніколи не була богобоязною вірянкою, що молилася перед тим, як з'їсти пиріжок. А для священника Жеремі віра була повітрям, сенсом існування. Та вірян у церкві щодня стає все менше. І практична Аліса вирішує допомогти старому другові покращити приходські справи. Для неї це просто черговий проект, який треба розкрутити. Але, заглиблюючись у світ духовного, Аліса відчуває, як щось в ній починає змінюватися. Тісні стіни скептицизму та іронії, що видавалися їй справжньою свободою, поступово розсуваються. Здається, ще крок – і Алісі відкриється істина, яку вона вперто не хотіла помічати. Раптом світ довкола стає незміряним. І не загубиться в ньому лише той, хто зрозуміє, чого хоче насправді.

Лоран Гунель

І знайдеш ти скарб у собі

© Kero, 2016

© depositphotos.com / emojoez, ntlstudio, biscotto.design, mi-lo827,
обкладинка, 2021

© Nemiro Ltd, видання українською мовою, 2021

© Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», переклад і художнє оформлення, 2021

* * *

Моїй сестрі Софі

...вузька та дорога, що веде до життя, і мало таких, що її знаходять.

Євангелія від Матея 7:14[1 – Тут і далі цитати з Біблії в українському перекладі Івана Хоменка. (Тут і далі прим. перекл.)]

Частина перша

І не вподібнюйтеся до цього світу, але перемінюйтесь оновленням вашого розуму...

Послання до Римлян 12:2

Поклавши слухавку, Аліса не стримала вдоволеної усмішки. Катарський клієнт ухвалив заявку консалтингової фірми з комунікацій, де Аліса працювала. Неприлюдний тендер анонсували півроку тому. Катарське агентство міжнародної промоції шукало Західного партнера, щоб поліпшити імідж країни й розвіяти підозри про фінансування Ісламської Держави.

П'ять, усього п'ять учасників тендеру – дві американські компанії, одна іспанська, одна німецька й одна французька. Шанс на перемогу – один із п'яти, і Аліса твердо вірила в успіх.

Сидячи в робочому кабінеті, жінка зробила глибокий вдих і потягнулася, відкинувшись на спинку фотеля й розвернувши його до панорамного вікна. У шибці відображалася діяльна жінка, вбрана в костюм доволі строгого крою, що не в'язався з неслухняною копицею довгих руських кучерів. Жінка вимкнула настільну лампу, і відображення в шибці зникло. На 53-му поверсі вежі Монпарнас вона була неначе просто серед неба – потьмареного на схилі дня неба, де пливли димчасті хмари. Біля підніжжя вежі вирувало життя міста, засвічувалися вечірні вогні поміж тисяч будинків, що простягалися в неозору далину й прихищали мільйони людей. О цій порі, у кінці робочого дня, дороги були запруджені автівками, а на тротуарах сновигали невиразні цяточки – пішоходи. Аліса усміхнено розглядала світ долі. Стільки людей ще переконувати, стільки викликів приймати, стільки піднесення відчувати... Відтоді як вона ходить на семінари особистісного розвитку Тоубі Коллінза, у неї з'явилася впевненість у собі, що дозволяла отримувати задоволення від роботи попри напружену обстановку в офісі й конкуренцію.

Аліса знову вдихнула й розслабилася. Тео в цей час удома з нянею. Поль, як завжди, вернеться пізно. Вона, мабуть, уже буде спати, коли таксі висадить його коло будинку. І як би нічні таксисти заробляли без пізніх повернень працівників адвокатських контор?

Скоріше б відпустка, подумала Аліса. Можна буде провести трохи часу разом. Якщо її команда отримає катарський контракт, їй точно підвищать зарплату. Або дадуть велику премію. Напевно не відмовлять. За рахунок цього вони зможуть дозволити собі велику мандрівку всією сім'єю. А чом би не в Австралію? Австралія... досі не здійснена юнацька мрія.

Задзвонив телефон. Це її батько.

– Тату, я на роботі.

– Люба, ти приїдеш на вихідних у Ключі?

– Так, обов'язково.

– Чудова новина! І Поль теж?

– Ну, якщо не буде дуже зайнятий, наприклад об'їздом клієнтів у Френі чи Флері-Мерожисі^[2] – У цих французьких містах розташовані найбільші в'язниці.]; і якщо згодиться пропустити свої суботні курси малювання – це ж єдина його пристрасть, крім в'язниць.

– Переказуй від мене вітання, – мовив тато, сміючись. – Зажди, а я сьогодні вранці стрів Жеремі. Схоже, справи в нього не дуже. Його мама хвилюється, постійно мені про це торочить. Якщо приїдеш на вихідних, вона просила, щоб ти якось його підтримала.

У Жеремі справи не дуже? Дивно, що Аліса не завважила цього, коли була в Бургундії на минулих вихідних. Жеремі... Худорлявий, русявий, світло-блакитні очі, тонкі риси предоброго обличчя. Їхнє спільне дитинство в Ключні... Ігри у квача на руїнах абатства, незліченні вигадливі парі (ставка завжди була одною: поцілунок на Новий рік); шалений регіт серед виноградної лози під час збору врожаю, коли вони ховалися та поїдали ягоди, замість збирати; перший поцілунок із ледь відчутним доторком губ у дев'ять років – ініціаторкою була вона, а він почервонів, як помідори на городі в дядька Едуара. Вони мріяли помандрувати разом на край світу – туди, де люди ходять догори дригом, в Австралію. Уже тоді мріялося про Австралію...

Бідний Жеремі – новина про те, що в нього негаразди, засмутила Алісу. Усі здивувалися, коли після успішного навчання він прийняв радикальне рішення. Узяв, та й усе покинув, цілковито змінивши свій шлях, тоді як диплом магістра сталого розвитку був уже в нього в кишені...

Жеремі. Він був поруч, коли вона втратила матір, а потім найкращу подругу. Це сталося за кілька років до знайомства із Полем. Горе спричинило справжню екзистенційну кризу в Алісиному житті. Та Жеремі завжди був готовий вислухати, мав ангельське терпіння, віддано підтримував і по-справжньому допомагав.

Аліса теж хотіла йому допомогти, щось для нього зробити. Але що?

Жінка зробила глибокий вдих, окинувши поглядом натовп біля підніжжя вежі. Алісиним фахом були комунікації за кризових обставин й аж ніяк не психотерапія.

* * *

Масивна брама застогнала і знехотя відчинилася. Жеремі протиснувся надвір, лишивши в'язничну браму зачинятися із глухим скреготом. Звернув праворуч і попростував вуличкою Нотр-Дам, вдихаючи свіже повітря погідного березневого дня. Бруківка, що нею крокував Жеремі, потемніла під золотими променями сонця.

На розі вулиці Сент-Оділь суворий Дім фінансів зі заграбованими вікнами видавався сонним. Навпроти розташувалася тютюнова крамниця: до неї вишикувалося з десяток людей у чергу за лотерейними білетами. Сплативши обов'язковий податок, платять ще й довільний.

Жеремі проминув чергу й попростував до вулиці Ламартін – головної вулиці пречудового містечка Ключні, що її окрасою слугують пастельні фасади й барвисті вітрини. Жеремі машинально нарахував тридцять шість відвідувачів ресторанчика «Ля Насьйон», що смакували каву на терасі. Кава, подумав він собі, підтримує пробуджений стан духу, не пробуджуючи його насправді.

Трохи далі вишикувалася черга за лотерейними білетами до другої тютюнової крамнички – аж чотирнадцять осіб націлилися поліпшити своє життя лотереєю.

Жеремі нарахував двадцять два клієнти в ковбасника Дюпакьє, звідки линули пахощі, годні спокусити навіть вегетаріанця; і ще з десяток осіб із келихами вина в руках куштували сир біля сирного фургона.

Жеремі звернув на іншу вулицю, що вела вгору. Яскраві промені сонця підкреслювали виступи каменів, пілястрів, колон, піддашків й інших елементів фасадів романської архітектури. Багато люду зібралось у

чудового оптика – вочевидь, прагнули отримати кращий зір. Та чи бачитимуть ясніше свій шлях у житті?

За столиками на терасі в кондитера-шоколат'є Жермена, чия слава ширилася далеко за межі регіону Божоле, сиділо тридцять чотири ласуни. Жеремі всміхнувся й подумав: люди віддаються чреволюбству, коли їхні душі зосереджені тільки на тілесних задоволеннях.

Повернувшись праворуч на вулицю Мунісіпаль до абатства, проминув облаштоване у стилі Прекрасної епохи «Кафе дю Сантр», де на терасі й у залі нарахував двадцять вісім клієнтів. Ще більше поціновувачів вина зібралось у винниці абатства. Діставшись Абатської площі, Жеремі обійшов широку терасу пивниці «Брассері дю Нор», дощенту набиту людьми (щонайменше сімдесят охочих випити), і подався на вулицю Одинадцятого Серпня 1944 року; далі на вулицю Мерсьєр і на вулицю Барр. Туристичне агентство обіцяло клієнтам відкриття нових небес – реклама викликала в Жеремі усмішку.

Багато люду й навпроти агентства, в іншій винниці «О плезір ді вен», назва якої запевняє народ, наче вино й задоволення – тотожні поняття – дивна гра слів, як на пійло, що змінює нашу свідомість, та не годне її піднести.

Ще кілька метрів вулицею, і Жеремі вийшов до залитої сонцем церковної площі. На паперті стояли віряни й перемовлялися. Жеремі привітався, пройшов до входу, штовхнув оббиті шкірою двері, що із приглушеним звуком за ним зачинилися, і занурився у прохолоду церкви.

Усередині була похмура атмосфера, пахтіло вологим камінням і линув тонкий аромат ладану. Жеремі попрямував бічним нефом до хорів. Його кроки не порушили тиші, що в цьому приміщенні була повноправною володаркою. Жеремі прослизнув у ризницю й чекав у напівтемряві. Задзвонили дзвони, і він слухав до останнього удару, що довго відлунював під високим кам'яним склепінням. Тоді поволі попрямував до вівтаря й обернувся до вірян. Церковні колони здіймалися до стрілчастого склепіння, ваблячи погляди й думи до небес, чергуючись із довершеною впорядкованістю і з'єднуючись у величні стрілчасті арки вздовж нефа. Усе в церкві видавалося грандіозним – простір колосальних розмірів й урочиста атмосфера. Обабіч нефа і навіть у центральній частині було темно, але, піднявши погляд, можна було побачити світло – яскраве світло, що заливало склепіння неначе надприродним саявом.

Жеремі окинув оком вірян, що порозсідалися рядами.

Дванадцять.

На стільцях у перших рядах нерівномірно розмістилося всього дванадцять парафіян.

Жеремі почав месу.

Після меси Жеремі провів парафіян до паперті. Сонце заливало стару покривлену бруківку й виблискувало на середньовічних фасадах маленької площі.

Дві пані похилого віку заходилися теревенити з ним про благодійні заходи. Підійшов старенький виноградар-пенсіонер і простягнув Жеремі футляр.

– Візьміть, отче, дозвольте вам це подарувати.

У Ключі виноградар дістав прізвисько Поміщик: його легко було впізнати здалеку за величню, старомодною ходою; незмінно у твідовій маринарці з шевронами; суворе обличчя й неслухняне сиве волосся а-ля Герберт фон Караян. Старенький був майже глухим, та компенсував слабкість авторитетним виглядом (щоправда, не годен був приховати доброї вдачі) й огрядністю, яка, попри невисокий зріст, забезпечувала йому показну зовнішність.

Жеремі відкрив футляр.

– Годинник?

– Не шукайте підтексту! Я просто завважив, що у вас немає годинника.

– Але це дуже гарний годинник...

– Прошу?

Приятель виноградаря Етьєнн, попри заїкання, прийшов на допомогу. Худорлявий, низенький Етьєнн мав ніжні риси обличчя, зачесане набік волосся кольору слонової кістки і найдобріший погляд. Малоімовірне приятелювання глухого й заїки було не таким гротескним, як здається: Етьєннове мовленнєве порушення особливо давалося взнаки в особистих бесідах, але трохи відступало, коли чоловік відчував обов'язок переказати щось Вікторові.

– Пан священик к... каже..., годинник... дуже гарний! – прокричав Етьєнн приятелеві у вухо.

– А, так... французький, вироблений у Франш-Конте. Одна з останніх моделей...

Етьєнн раніше працював на виноробні. За роки ієрархічна дистанція між чоловіками поступово стерлася, і на пенсії Віктор згодився навіть перейти на «ти». Поміщик нетямився через якісь дрібнички і зганяв злість на Етьєннові, але той лише посміювався, бо вмів запліщувати очі на спалахи гніву колишнього патрона. Обидва вже передали естафету наступному поколінню: старша дочка Поміщика об'єднала зусилля з Етьєнновим сином. У часи батьків вино трохи псувалося (злі язики казали, що на виноробні погано промивали діжки), але добре продавалося, адже раніше французи ще пили вина масового вжитку. Нині ж доводилося вести боротьбу за виживання. Діти багато працювали, щоб удосконалити продукт, і завдяки титанічним зусиллям досягли успіху. Вино дуже цінувалося в регіоні, але далі Макона слава не ширилася.

– Дуже мило з вашого боку, – подякував Жеремі, силкуючись говорити чимголосніше.

– Я купив його в «Прадій», що на вулиці Мерсьєр, в одного з рідкісних на сьогодні годинникарів, які ще вміють витягати й лагодити механізм...

– Доброго дня, отче, – вигукнули майже водночас Жермена й Корнелі.

То були дві маленькі бабусенції, що зажили собі слави пліткарок – у місті їх звали «дві святоші». Жермена мала жвавий погляд і фарбоване чорне волосся, доволі великий і трохи кирпатий ніс, любила носити довгі плісовані спідниці з темного велюру й білі шкарпетки в тон кореням волосся. Корнелі губилася на її фоні через безбарвну особистість і таку

саму безбарвну зовнішність: фарбоване в жовтуватий беж волосся, бежевий кардиган, бежева плісована спідниця до п'ят, бежеві шкіряні мокасини з гострими передами. Лише деколи, дозволивши собі трохи фантазії, вона могла прикрасити голову, наприклад, зеленою велюровою пов'язкою.

Жеремі привітався з жінками і, вибачившись, вернувся в церкву. Перетнув неф, окинувши поглядом порожні ряди, а зайшовши в ризницю, скинув епітрахиль і ризу. Почулися тихі кроки й легке шурхотіння одягу. То прийшла одна з черниць, що разом із іншими сестрами жила в крилі плебанії. Він наблизився до неї і простягнув футляр.

- Продайте, а гроші роздайте бідним, - сказав він.

Сестра всміхнувшись узяла цінну річ.

Жеремі пригадав кюре з Арсу - священника XIX століття, що також віддав отриманого у подарунок годинника на благодійність. Довідавшись про це, дародавець приніс кюре другого годинника, потім ще одного, аж поки не збагнув, що кюре ніколи не зоставить подарунка собі. Тоді вирішив позичити кюре годинника й нарешті мав приємність дивитися, що той носить його. Жеремі часто думав про кюре з Арсу як про ментора.

Жеремі попрямував до вузьких гвинтових сходів дзвіниці й піднявся аж до верхівки, на майданчик під банею просто неба. Частенько сюди приходив усамітнитися, перепочити та подихати.

Присів на виступ. Свіже повітря приносило пахощі природи, дерев. Звідси відкривався запаморочливий краєвид на вкриті старою черепицею дахи будиночків Ключі, що їх барви нагадували темну шкірку маракуї: плоска й округла черепиця підказувала про близькість Півдня. Червоний колір контрастував із яскравою блакиттю неба. Погляд Жеремі линув далі, до порослих лісом схилів, що оточували середньовічне місто.

Усього дванадцять парафіян...

Жеремі був молодим, мав усе життя попереду і присвятив його служінню меси для... дванадцяти осіб. Він зробив довгий беззвучний вдих. Адже бачив себе тим, хто скеровує людей на шляху до духовного пробудження, забезпечує духовну їжу, веде до щастя... Та їх усього дванадцять. Жеремі поклався дорікнути собі за цю думку: чи ж то не гордіня - отак побиватися? Чи не мріяв він зібрати собі велику парафію? Труснув головою. Та ні, це було шире занепокоєння, чисті, позбавлені корисливості помисли. Він мав справдешне покликання. Та як здійснити покликання, коли бракує аудиторії? Лише дванадцять парафіян, переважно стареньких, серед яких одна половина приходить у церкву за традицією, а друга через забобонні страхи і близькість смерті...

Жеремі простежив очима за польотом птахи: вона ширяла понад дахами і зeszла за дзвіницею абатства (чи радше того, що від нього лишилося), що здіймалася до небес. Більша частина споруди була знищена під час Революції і слугувала селянам кам'яним кар'єром... Аж не віриться, що колись це місце було одним із центрів християнства, належало до чернечого ордену, що налічував тисяча двісті абатств і монастирів по всій Європі й близько десяти тисяч ченців. Абатство Жеремі було доволі впливовим - безпосередньо підпорядкованим Святому престолу, та й, до слова, із Ключі походило багато пап. І що від цього зосталося нині? Лише дванадцять парафіян, що губилися у церкві, спорудженій на чотириста осіб.

Жеремі вдихнув чисте повітря. Унизу мініатюрні фігурки перехожих сновигали торговою вулицею і прилеглими до неї вуличками. Довго їх споглядав, розмірковуючи про всі ті душі, що хотів би пробудити, якби ж

тільки вони до нього прийшли. Потрібен сплеск свідомості, розуміння того, що існують й інші речі, крім грошей, повсякденних задоволень, закупів, відеоігор, сексу й телебачення. Чи ж це ще можливо? Жеремі здавалося, що він один з останніх представників релігії під загрозою зникнення. Він утрачав мотивацію, і відчуття власної непотрібності в цьому сенсі гнітило його.

Деколи Жеремі згадував вугільну шахту, де побував, коли ще вчився на магістерці сталого розвитку. Директор шахти не розумів, що обстоє енергетику минулого. Розводився про свою діяльність як ніде нічого, мов і не відав, що в нього дедалі менше клієнтів, дедалі менше робітників і що неминуче прийде час, коли шахти не стане. Жеремі пожалів бідолаху. А сьогодні запитував себе, чи не опинився в такій самій ситуації, із тією лиш відмінністю, що вугілля шкодить людині. Працюючи в шахті, люди змушені спускатися в надра землі, а ввечері вертатися чорними з голови до ніг. Зникнення такої діяльності, напевне, засвідчить позитивну еволюцію. А от духовність пробуджує людей, вабить їх у вишину. Якщо вона зникне, що ж тоді лишиться?

Жеремі зітхнув. Почувався безсилим, знеохоченим, позбавленим покликання. Утім, певною мірою приймав свою тугу. Десь у глибині душі передчував: із найглибшої темряви вирине світло.

3

У ліфт зайшла сусідка знизу, двері гакнули, і ліфт із гуркотом поїхав додолу. Ця білявка, вочевидь, приділяла багато уваги своїй зовнішності, щоб не сказати більше, мала шикарний вигляд. Стискаючи руку сина, роздратована Аліса втупилася в номери поверхів, що поперемінно підсвічувалися. Чому чоловік так всміхнувся цій гадюці? Легко бути гарною, коли не маєш займатися дитиною, можеш викинути півзарплати на лахи й півтори години на ранковий макіяж. І ось у цю пастку потрапив її Поль. Нестерпно!

Двері ліфта відчинилися, і краля із сумочкою «Гуччі» на плечі зацокотіла високими підборами до виходу. Аліса потягла сина й валізу «Делсі» до зупинки таксі. Поль ішов слідом із дорожньою торбою в одній руці й мобільним телефоном у другій: читав на ходу емейли чи новини.

За дві години вони припаркували орендовану на Маконському вокзалі TGV автівку перед будинком Алісиного батька в Кляні. То була споруда XVIII століття: високі білі вікна з маленькими шибками, зелені віконниці в стилі «прованс» і гарний фасад, пофарбований у блідо-рожевий колір й усіяний гліциніями. Тео жваво побіг до дзвінка. Дідусь відчинив двері, і хлопчик протиснувся між його ніг досередини.

– Гойдалка його цікавить більше, ніж я, – зі сміхом сказав старий. – Як доїхали?

Аліса поцілувала батька. Поль потиснув йому руку. Кожного приїзду донька тішилася, що, попри похилий вік, батько лишається безжурним і бадьорим. Його помережане зморшками обличчя світилося. Зморшки гармонійно обрамлювали блакитні очі, а голову вкривало тонке сиве волосся.

Вони зайшли досередини й привіталися із Мадлен – матір'ю Жеремі, яка тримала в руці горнятко чаю. Поль відразу поніс багаж нагору.

- Я вже йду, - заявила Мадлен, підводячись. - Не заважатиму сімейній зустрічі.

- Та ні, лишайтеся! - запротестувала Аліса.

- Не хочу набридати балачками. Я розповіла твоєму батькові, що тривожуся за Жеремі. Знаєш, він мене дуже непокоїть...

Мадлен пішла до дверей.

- Тато вже розповів мені про це у двох словах.

На ганку стара пані обернулася й, сумно всміхаючись, замислено подивилася на Алісу.

- А він же розривався між любов'ю до Бога і до тебе... Він тебе, знаєш, боготворив! Якби ж вибрав тебе, зараз би все було гаразд.

Спантеличена Аліса мовчки дивилася жінці вслід.

- Люба, будеш чай? - гукнув батько із вітальні.

- Іду-іду.

Тим часом у голові в Аліси стрімко проносилися картинки. Минулі роки, туманні спогади. Жеремі таки намагався закрутити з нею, щоправда, доволі незграбно. Вона не гралася з його почуттями, не давала марної надії: цінувала їхню дружбу, але між ними не могло бути більшого. Він ніяк не відреагував на відмову, не виявив жодної емоції, і їхня дружба справді продовжилася як ніде нічого. Вона дійшла висновку, що то було мимовільне захоплення юності, коли так легко переконати себе, ніби закохався в того, хто поруч. Аліса й гадки не мала, що він аж так її кохав. На якому етапі це трапилося? Може, саме напередодні його вступу до семінарії.

Аліса нервово прикусила губу.

Згадала кризу, яку пережила пізніше через втрату рідної людини. Власне, це сталося невдовзі після освідчення Жеремі. Але він, попри нещасливе кохання, підтримував її, вислуховував, допомагав... так, ніби нічого не сталося.

- Ось твій чай, люба, тримай.

- Дякую, тату.

Аліса машинально піднесла горнятко до губ й обпекла язик. Вона була сліпою, от у чому лихо. Сліпою до тодішніх почуттів Жеремі, а тепер - сліпою до його пригніченого стану. Вони ж регулярно бачилися на вихідних, під час її приїздів у Ключі, і вона нічого не завважила. Нічого. Через кар'єру відвернулася від найближчих друзів...

Зненацька Аліса відчула себе егоїсткою. Серце їй краялося, вона згадала, з якою теплотою він поставився до її чоловіка. Жеремі - насправду святий. Тепер вона мусила допомогти йому, щось вдіяти. Байдуже що, аби йому покращало. Він на це заслуговував. І вона йому завинила.

* * *

- Куди ти мене везеш? - сміючись, питав Жеремі. - Я не звик до того, що мене викрадають із плебанії!

Маленький орендований «пежо» червоного кольору стрімко мчав автострадою, полишаючи Ключі.

– У «Ле Сен-Мартен» в Шапезі.

– Ми ідемо аж у Шапез просто, щоб пообідати?

– Пусте, це ж не на краю світу, будемо на місці менш ніж за чверть години. Там спокійно поспілкуємося, не те що в Ключі, де на кожному кроці знайомі.

– Твої до нас приєднаються?

Аліса заперечно похитала головою.

– Поль відпочиває вдома. Навчає Тео малювати – це єдине захоплення мого чоловіка, крім юриспруденції.

За кілька хвилин маленька автівка промайнула пагірчасте селище й оточені лісистими схилами виноградники. Аліса опустила шибку. У салон увірвалися дивовижні пахощі.

Вони припаркувалися на в'їзді до тихого села, вийшли з автівки й трохи прогулялися, перше ніж вмотитися на сонечку на маленькій терасі ресторану «Ле Сен-Мартена». Заклад розташувався навпроти романської церкви із прегарною квадратною дзвіницею, що здіймалася до неба. Шапез – самобутнє селище зі старими кам'яними будиночками, чимало з яких прикрашені балюстрадами й голубниками та обсаджені гліциніями або бегоніями; деякі дахи на старий лад вкриті черепицею ніжних барв.

– Часто тут буваєш? – запитав Жеремі.

– Так, доволі часто. Обожаю цей ресторан!

Вони сіли за столик на терасі й зробили замовлення. Їм винесли біле вино. У Бургундії прийнято пити його на аперитив. Аліса підняла келих.

– За чреволюбство – гріх, що ми скоїмо за обідом!

Цокнулися келихами, й Аліса зробила ковток. М-м-м-м... божественно.

– Певно, краще за вівтарне вино?

Жеремі обмежився посмішкою.

Запала тиша.

– Бачила твою матір.

Жодної реакції.

– Вона... хвилюється за тебе.

– Матері завжди хвилюються.

Мовчанка.

Із протилежного боку вулиці пролунав один удар церковних дзвонів, що довго відлунював, поволі завмираючи і стихаючи. У селі запанував спокій, відчуття було таке, наче зупинився час. Березень добігав кінця, і в

повітрі ще відчувалася прохолода, та яскраві промені сонця зігрівали щоки – і біле каміння дзвіниці, і аркатуру фасаду.

Аліса трохи помовчала, а тоді сказала руба:

– Я теж за тебе хвилююся.

– Усе добре, – аж надто поспішно відказав він.

Аліса надула губи.

– Жеремі, не треба бути психіатром, щоб бачити, що в тебе негаразди...

Він промовчав, але натиск виявився останньою краплею, і таки поділився тим, що його турбує: розповів, що втрачає мотивацію через сміховинну кількість парафіян, що стримує його служіння, обмежує поле дій аж так, що він відчувається непотрібним. Він також зізнався, що відчувається безсилим, що йому здається, наче він не може передати послання Ісуса, що навіть його парафіяни по-справжньому не задіють їх у повсякденному житті.

Аліса дала йому виговоритися – могла хіба поспівчувати: хто ж захоче продовжувати місію такої сумнівної користі?

Коли Жеремі скінчив звірятися, запала мовчанка, і ніщо її не порушувало серед сільської тиші. Церква, попри щедre сонячне освітлення, здавалося, заснула.

– Я можу тобі допомогти, – мовила Аліса. – Якщо дозволиш, я повністю перегляну твою маркетингову стратегію. Це мій фах.

– Мою маркетингову стратегію?!!

Жеремі ледь не похлинувся.

– Не лякайся, це не лайка...

– Алісо, мова про церкву, а не про підприємство. Мені н?чого продавати.

– Ну, я ж тільки хочу перевірити твою манеру звертатися до людей і визначити, як її узгодити з їхніми очікуваннями.

– З їхніми очікуваннями? – доволі неприязно вигукнув Жеремі.

– Слухай, безперечно, щось таки можна зробити. Потрібен інший підхід, щоб достукатися до людей.

Жеремі наморщив чоло й сумно всміхнувся.

– Твоя доброта мене зворушила, але як ти сподіваєшся мені допомогти у сфері, на якій геть не знаєшся? Ти ж навіть не віриш у Бога...

Жінка скривилася.

– Та, без проблем, – збрехала вона. – Я звикла братися за невідомі мені сфери. Це особливість моєї роботи. Хіба мушу трохи порозбиратися, щоб в'їхати. Раз плюнути.

Завваживши, що він вагається, вона додала:

– Гадаєш я знаюся на лазаньях? Шоколадній пасті? Автомобілях? Ні. Та це не завадило мені консультувати «Фіндус» у скандалі з кониною в лазаньях;

«Ферреро» у зв'язку з додаванням фталатів у «Нутеллу»; чи «Фольксваген» щодо порушень у вимірюванні викидів вуглецю.

– Ну дякую, що порівнюєш мене з безнадійними випадками...

Жінка силувано всміхнулася, узяла келих і повільно надпила, не відводячи очей від Жеремі.

– В усякому разі, – продовжив він, – приклади, що ти наводиш, усі пов'язані із продажем продукції. Це конкретні, матеріальні речі. Не думаю, що ти компетентна в духовних справах. Духовне не має нічого спільного з матеріальним.

Алісі зробилося прикро. За кого він себе має? Вказує їй, що вона придатна займатися хіба шоколадною пастою...

А вона ж так пишалася посадою консультантки, користувалася повагою у своїй галузі, вела переговори про масштабний міжнародний контракт, щоденно розробляла рекомендації, що допомагали тисячам клієнтів...

– Нагадай, скільки в тебе парафіян?

Він знизав плечима на знак безсилля.

– Нічого не можна вдіяти. Це безнадійно, забудь.

Вона почувалася дитиною, яка вірить, наче здатна переплисти озеро, і якій пояснюють, що це ілюзія.

Востаннє їй прогнозували крах, коли вона була стажеркою і вперше прийшла в офіс. Вона тоді наважилася висунути пропозиції для клієнта, попри те що мусила обмежуватися складанням звітів зі зборів. Їй тоді ввічливо показали місце: мовляв, ваша пропозиція не лізе ні в які ворота, клієнт її не розглядатиме. Вона наполягала, адже була впевнена в цінності своїх ідей, і вимагала права представити пропозицію клієнтові. Пропозиція не тільки була прийнята, а й реалізована, та ще й виявилася надзвичайно успішною. Замість стажування вона отримала безстроковий трудовий договір.

Не думаю, що ти компетентна в духовних справах.

Неприємно таке почути...

– Дай мені два місяці, і я знайду спосіб подвоїти кількість парафіян!

Жеремі підвів погляд.

– Не уявляю, як ти це зробиш, а якщо й зробиш: яка різниця, двадцять чотири чи дванадцять?

Вона подивилася йому просто у вічі.

– Сто! Якщо погодишся виконувати мої поради, я приведу тобі в церкву сотню людей!

Жеремі сумовито зітхнув.

– Алісо, ти говориш нісенітниці. Це неможливо. Ти обманюєш себе. Це тобі не бізнес. Те, що ти робиш у своїй фірмі, не можна застосувати в церкві.

Що більше він ставив її слова під сумнів, то більше в ній наростало злісне бажання продемонструвати свої таланти.

– Закладаюся, в мене вийде.

– Не уявляю, як ти взагалі це робитимеш, на чому базуватиметься твій консалтинг.

– Зарано про це говорити. Але я знайду спосіб, це моя робота.

Жеремі промовчав.

– То як, укладаємо парі?

– І яку, по-твоему, я можу зробити ставку? Пожертвування в нас мізерні.

Аліса обдарувала Жеремі найгарнішою своєю усмішкою.

– Поцілунок на Новий рік!

Він ностальгійно всміхнувся і нарешті пробурмотів:

– Гаразд.

Аліса долила в келихи вина, і вони цокнулися.

Вона ковтнула, смакуючи задоволення від того, що таки переконала Жеремі.

Тепер час закасати рукави. Вона замислилася, із чого ж почати.

Це нова для неї сфера, і виклик справді неабиякий, як зазначив Жеремі. Але головна проблема в іншому...

Як йому в цьому зізнатися?

Аліса вдруге ковтнула вина.

Вона була атеїсткою, переконаною атеїсткою. Узагалі мала алергію на все, що стосувалося релігії. Її жахали святоші, а переступивши поріг церкви, вона почувалася ні в сих ні в тих.

4

Отже, найперше треба вникнути в роботу – зрозуміти, про що йдеться. Та ж не будеш читати таке, ідучи в автобусі чи очікуючи своєї черги в перукарні або стоматології, а на роботі й поготів. Ознайомитися з брошурою підприємства чи з досье клієнта – жодних проблем, а ось витягти у всіх на очах Біблію – дивно, соромно якось...

Тож Аліса вигадала прикриття: відсканувала обкладинку книжки, яку Польщовечора лишав валятися вдома (мусила трохи пошаманити, щоб підігнати формат, та в результаті вдалося роздрукувати ідеальний «камуфляж»).

Отак і вийшло, що цього понеділка, коли, попри відсутність роботи, Аліса вирішила для солідності досидіти до 19-ї години, вона витягла з торби червону книжку з логотипом видавництва «Даллоз», надрукованою великими білими літерами назвою «Цивільний кодекс» і редакторською припискою маленьким шрифтом у куточку: «Особа, яка виявила скарб у власному майні, набуває право власності на нього...» (витяг зі Статті 716). Прекрасна

ілюзія: такі самі тонесенькі сторінки, як в оригіналі, такий самий формат текстів, надрукованих маленьким шрифтом і розбитих на колонки. Із перших сторінок розкрилася величезна омана: законодавство замінило закони Божі.

Збігла година, Аліса, поринувши в книгу, зіперлася на стіл і нервово покусувала губи – була на межі відчаю. Якби не взяла на себе місію допомагати Жеремі, то лиш посміялася б із тексту, що видавався їй комічним, жалюгідним. Суцільна ахінея, що на голову не налазить, непридатні до життя, а подеколи й геть несосвітенні настанови...

І як їй тепер у біса виконати обіцянку?

Блаженні ви, коли вас будуть зневажати, казав Ісус.

Отакої. Нехай тебе зневажають, у цьому щастя, так? Усі тільки про це й мріють.

Блаженні вбогі духом.

Ну так, усе правильно: нащо скніти в універі до двадцяти п'яти років для «формування духу», коли достатньо «вбогості духу», і маеш собі щастя. Авжеж, це відомий факт: коли тобі бракує духу, ніхто не зловживає твоєю довірою, ніхто не намагається використати тебе, ніхто не знущається...

Тому, хто б'є тебе в одну щоку, підстав і другу.

Ну, звісно... І як я раніше про це не подумала? – сказала собі Аліса.

Бо кожний, хто виноситься, буде принижений.

Прямо-таки в дусі останньої реформи французьких колегів.

Легше пройти верблюдові крізь вушко в голці, ніж багатому ввійти в Царство Боже.

Ще одна причина таки прагнути багатства, вирішила Аліса: у Царство Боже я не кваплюся! Отже, висновок: щоб мати щастя, потрібно бути ідіотом, дозволяти себе зневажати, погоджуватися, аби тебе гамселили, принижуватися і бідувати. Повний набір.

Перше, ніж був Авраам, Я е.

Перше, ніж був Авраам... я е??? Що за... граматика, синтаксис – у нього з цим явно було туго.

Коли ви зробите двох одним...

Та й, схоже, з математикою теж.

...щоб усі були одно, як ти, Отче, в мені, а я в тобі, щоб і вони були в нас об'єднані; щоб світ увірував, що ти мене послав.

Якесь взаємне запліднення й інцест, наче в равликів-гермафродитів.

Коли ви оголитесь і не засоромитеся й візьмете ваше вбрання, покладете його до ваших ніг... тоді [ви побачите] сина того, хто живий...

Він що, хотів заснувати нудистський клуб? Які тоді претензії до кардиналів, що їх заскочили торік голяка в гей-сауні в Римі?

– У тебе юридичні клопоти? – запитав в Аліси колега Рашид, що працював із нею в одному кабінеті.

Вона заперечно похитала головою, але трохи напружилася, схилившись над «Цивільним кодексом».

– Це для клієнта.

– Над чим працюєш?

– Маю реанімувати стару занепалу справу.

– А-а-а... за «старі печі» взялася? Знайомо. Якось я працював з «Дюралекс»: у них моделі склянок щонайменше сорок років не оновлювалися. Це найгірший варіант. Мені вже точно краще порпатися в скандалах, це явно цікавіше. А твоєму проекту скільки років?

Аліса скривилася.

– Приблизно дві тисячі.

– Ого... оце архаїка!

Жінка силувано всміхнулася й продовжила читати.

Любіть ворогів ваших і моліться за тих, що гонять вас.

Цієї миті в кабінет зайшов Арно зі служби узгодження вимог клієнтів. Арно був із тих сумнівних типів, які вважають, що завжди мають рацію. Цей блакитноокий брюнет міг би справити за красунчика, але ж який нестерпний характер мав парубок.

– Ви напартачили з годинами в досьє «Ікеа», – заявив він.

Аліса підвела очі. Щонайменше два місяці пропрацювала з Рашидом над харчовими скандалами «Ікеа», зокрема розгрібала справу із продажем шести тисяч шоколадних тортів, що містили екскременти.

– Тобто?

– Ви вказали проїжджені кілометри за дні, в які не було оплачуваних годин, – пояснив Арно нестерпно зневажливим тоном.

Мовчанка. Аліса і її колега обмінялися спантеличеними поглядами.

– Ми декларуємо кількість кілометрів за кожний відповідний день, – відказав Рашид.

– Он як! І зазначаєте кілометри за дні, в які не працювали для клієнта? Це нелогічно.

Фразою «Це нелогічно» Арно кидався за будь-якої нагоди, коли хотів виставити когось недоумком.

Аліса нічого не відповіла і спробувала зосередитися на читанні, щоб не вв'язуватися в суперечку.

...благословляйте тих, які вас проклинають.

– Не знаю, – почав захищатися Рашид. – Може, ми їздили перевіряти дорогу за день до ранкової зустрічі, щоб потім не запізнюватися?

- Не знає він... А мені звідки знати?

Аліса провела поглядом розлюченого Арно, що пішов геть, і тихенько процитувала:

- ...моліться за тих, що вас зневажають.

- Що ти там бурмотиш? - спитався Рашид, пирхаючи зо сміху.

- Нічого, нічого... тут у тексті слова Ісуса. Тобі не зрозуміти...

- Дорогенька, Ісус - один із п'яти великих пророків ісламу.

Отакої. Цього і бракувало. За нинішніх часів, це, безперечно, найкращий аргумент, щоб повернути Ісусові авторитет...

- А уяви, - вів далі Рашид, - працювати в бухгалтерії, гарувати на Арно цілісінький день. Оце пекло, із таким босом...

- Ремарочка: ти тільки поглянь на його команду телепнів. Від такого всякий здуріє.

Рашид кивнув.

- Ага, у нього ще і з рекрутингом кепсько.

В Ісуса теж було з цим кепсько, подумала Аліса: серед його дванадцяти апостолів один нічого не петрав, а тоді ще й зрікся вчителя, другий зрадив учителя, а решта повтікали, мов злодюжки, щойно запахло смаленим! Жодний не зберіг йому вірності... Та й лідером він не був: постійно нарікав, що не зміг передати віру власним апостолам.

Аліса згорнула й відклала Біблію. Геть знеохотилася. Уперше в кар'єрі відчула, що взяла на себе неможливу місію.

Аліса зітхнула. Рашид поряд вів телефонну розмову. Жінка покрутилася на фотелі й розвернулася до великого вікна. Сирій океан паризьких дахів, і лиш де-не-де виринають дзвіниці - рештки присмертної релігії. Дивно, та в глибині душі Аліса відчувала прив'язаність до цих споруд (і не тільки з огляду на архітектурну цінність), хоч ненавиділа заходити в церкви. Певно, давалася взнаки належність до цивілізації, що її втілювала церква.

Аліса глибоко вдихнула.

Якщо зібрати волю в кулак, мобілізувати всю сміливість, всі вміння, може, щось та й вийде? Урешті-решт, Алісі вдалося вернути в ресторани «Ікеа» клієнтів після того, як людей нагодували тортами з какульками!

Дві святоші Жермена й Корнелі, вбрані так, що порівняно з ними версальські святенники справили б за хуліганів 93-го району, натхненно завивали:

З неба Цар прибуде,
Дасть мир із Богом

Дихати, треба дихати, щоб зупинити напад сміху. Але потихеньку, інакше легені надуються повітрям, і вибухнеш гучним сміхом.

Він своєму люду!

Пригнічений вираз обличчя Жеремі контрастував із піднесеною мелодією співів.

Синів Адама визволить з неволі

Хай там як, бажання розсміятися подіяло добре. Заходячи в церкву, Аліса завжди почувалася некомфортно, так наче їй тут не місце, мучилася від внутрішнього конфлікту: перехреститися і картати себе за лицемірство чи не перехреститися і почуватися безбожницею, яку всі засуджують.

Він по Божій волі.

За наполяганням батька, новонароджену Алісу похрестили – та це була радше данина традиції, ніж істинна віра. Алісіна матір сумнівалася, чи варто, бо успадкувала ненависть до релігії від власної матері, яка виховувалася в жіночому монастирі й зберегла жакливі спогади про свавілля владної і лихої настоятельки. Отож взаємини Аліси з релігією обмежилися хрещенням. Катехизису вона не вивчала, нічого такого. Тому, природно, виросла атеїсткою.

Наш Господь Ісус з неба зійшов,
Щоб кожен, хто в Нього вірить...[4 – Уривок з католицької пісні: truechristianity.info/ua/books/tserkovny_spivnyk_rymo-katolytskoyi_tserkvy/vgoru_sertsya_content.php]

Раптом Аліса дещо пригадала і, щоб перевірити, витягла свій «Цивільний кодекс». Знадобилося трохи часу, перш ніж знайшовся потрібний уривок, хоч вона тричі перечитала Новий Заповіт, аби по-справжньому перейнятися (давня професійна звичка). Ось, знайшла! Євангелія від Матея 6:6. Ісус радив молитися на самоті, а не в культових місцях. До речі, він і сам не ходив у такі місця: «А ти, коли молишся, увійди до своєї комірчини, зачини свої двері і помолися Отцеві своєму, що в таїні; а Отець твій, що бачить таємне, віддасть тобі явно». Чому ж християни збираються на молитву разом у церкві? Дивно...

Тим часом Жеремі запропонував парафіянам прочитати псалом:

Помилуй м'я, Боже, з милости твоєї;
з великого милосердя твого зітри мої провини.
Обмий мене повнотою від вини моєї,
очисти мене від гріха мого.
Провини бо мої я знаю, і гріх мій завжди передо мною.
Тобі, тобі єдиному, згрішив я, і зло на очах твоїх учинив я...

Подальшу проповідь Жеремі присвятив первородному гріху й гріховності людини, ним сплдженої. Проте Аліса точно знала: у Біблії Ісус жодного разу не говорив про первородний гріх. Навіть опосередковано не згадував. Жодного разу. Звідки ж ця невідповідність?

Із глибини церкви, де сиділа Аліса, можна було милуватися ансамблем нефа й хорів, а підвівши очі, побачити вирізьблені в камені о?брази. Один із них був відомим у Ключі: Піду Берлу – триликий персонаж із вінцем.

Мізерна купка вірян справді губилася у просторому приміщенні. Позаду них безнадійно стояли порожнем ряди стільців. Праворуч розташувалася старенька запилюжена сповідальня з темного дерева. Від самого лише погляду на неї Алісі чомусь зробилося ніяково.

Одразу за сповідальнею стояв столик, завалений релігійними брошурками. На одній – фотографія Папи Римського та тлі ватиканської розкоші.

Ісус утік, коли з нього хотіли зробити юдейського короля, а пізніше сказав римлянинові: «Царство мое не від світу цього». А от Ватикан – офіційна держава; Папа Римський – її правитель; має двір, підданих і скарбницю. Його царство цілком від цього світу...

Алісі пригадалося, як Жеремі зустрічав парафіян на паперті перед месою. Жінка тоді звернула увагу, що кожний вітався зі словами: «Доброго дня, отче». Вона погортала свій «Цивільний кодекс» і швидко знайшла те, що її здивувало. Ісус радив: «Та й отця собі теж не йменуйте на землі: один бо у вас Отець – той, що на небі». Аліса скривилася. Чудернацька релігія, де зі шкури пнуться робити протилежне до того, що казав месія.

Господь, відкрий небес врата,
Прийди і зглянься над людьми...[5 - Уривок з католицької пісні:
truechristianity.info/ua/books/tserkovny_spivnyk_rymo-katolytskoyi_tserkvy/vgoru_sertsya_content.php]

Співи тривали. Аліса далі гортала Біблію. У Євангелії від Луки 6:46 Ісус питається в учнів: «Чому ви мене звете: Господи, Господи, а не робите, що я говорю?»

* * *

Після меси Аліса й Жеремі пройшлися центром міста до саду біля ратуші, що височіє поряд зі старовинним абатством. Столітні кедри здіймалися до небесної блакиті, схиляючи величне гілля долі й неначе вклоняючись перехожим. Аліса й Жеремі мовчки ступали по траві, що ледь чутно шерехтіла під ногами. У повітрі пахло весною – хотілося жадібно дихати на повні груди. Однак Аліса цього не робила, дедалі більше напружуючись через свою нову місію. Дикий сміх, що душив її в церкві, уже перетворився на далекий спогад. Тепер, замислившись про завдання, що перед нею постало, Аліса знову почувалася безсилою. Як змусити сучасних людей брати участь у такому заході, що зветься месою? Алісі здавалося, що це виходить за межі її можливостей, ій це не до снаги. Дурнуваті пісні, проповіді, що викликають почуття провини, і решта – смертельна нудьга, та й годі. Попри все інше – невимовний сум на пригніченому обличчі Жеремі, що служить месу.

Повз них травичкою пробігла білка й стрімко подряпалася на кедр.

Гаразд. Почнімо з початку.

– Яка в тебе мета як у священика?

– Перепрошую?

– Яка мета всього цього? Меси й усього, що ти робиш...

Жеремі зітхнув.

- Передати людям Благу звістку.

- Що за звістку?

- Благу звістку, Євангелію.

- Е-е... а нормальною мовою?

Жеремі наморщив чоло.

- Тобто, - продовжила Аліса, - поясни, що саме ти хочеш донести до людей?

- Хочу донести всі ті істини, яких навчав Ісус і які були записані його учнями.

- Добре. Окей. І... яка в цім... перевага для людей?

Вона ледь не бовкнула «споживацька перевага». Звичний професійний термін, що його б Жеремі аж ніяк не оцінив... Із директорами компаній усе ж працювати легше. Якщо вони випускають посудомийні машини, легко визначити, що вони приносять людям: заощадження часу, заощадження води і блискучі келихи. А тут маеш справу із менш визначеними категоріями...

Ставлячи одне за другим питання і підштовхуючи Жеремі захищатися, Аліса дійшла висновку для себе, але не озвучила: якби люди застосовували настанови Ісуса, були б щасливішими. Звісно, якимось не віриться, особливо після того, як прочитала Біблію, та, на щастя, ніколи не несла відповідальності за те, чи лишиться клієнт задоволеним у підсумку. Чи залишиться посудомийка на келихах наліт, чи зламається через три місяці - Алісу то вже не обходило.

- Знаєш, - сказала жінка священику після довгих міркувань, - щоб привабити нових людей, буде краще, якщо під час меси ти менше говоритимеш про Бога.

- Що?

Жеремі аж дух забило.

- У наші дні більшість людей уже не вірить у Бога, тому не варто одразу їх шокувати...

- Шокувати? І про що по-твоєму мені говорити? Може, про фільм, який показували вчора по телику?

Зазвичай стриманий Жеремі насилу приховував, як його приголомшила ця пропозиція, й Аліса пошкодувала, що була такою неделікатною.

Вона продовжила, тепер уже ретельно добираючи слова.

- Ти міг би наголошувати, що саме в настановах Ісуса може справді придатися людям у житті.

Звісно... якщо таке взагалі можливо, подумала вона собі.

- Ясно. Утилітаристський підхід до духовності. Індивідуалізм пропонуєш.

Аліса підтвердила, кивнувши й сумно всміхнувшись.

Вони мовчки крокували садом. Жеремі поринув у думи.

– Проблема в тім, – нарешті мовив, – що духовність якраз протилежна до такого підходу: людина поринає в духовний світ, коли відмовляється від особистих інтересів і відкривається тому, що нас перевершує; тому, що є вищим за нас.

Аліса скривилася.

– Я колись займалася танцями. Пам’ятаю, що ніхто, геть ніхто не міг сісти на повний шпигат із першого разу. Кожний мусив почати зі свого рівня підготовки й поволі досягати прогресу.

Жеремі не відповів, і Аліса здогадалася, що зуміла його переконати.

Вони пройшли ще кілька кроків і присіли серед зеленого амфітеатру.

– Я ще дещо хотіла запропонувати: а що, як ти перестанеш торочити у проповідях про гріх? Це викликає почуття провини та бажання дати драпака.

Жеремі похитав головою.

– Але як я можу випускати цю деталь, коли Ісус віддав життя, щоб очистити нас від гріхів?

Аліса заперечно похитала головою.

– Ісус ніколи цього не казав, хоч неодноразово передрікав свою смерть. Та й не схоже, щоб він аж так переймався гріхом, як ви. Апостоли описують його як життєлюбця, що був не проти добре поїсти й випити...

– Сподіваюсь, ти не серйозно.

Жінка розгорнула Біблію.

– Зараз покажу. Я зробила закладки стікерами... Ось послухай. Євангеліст Матей каже про Ісуса: «Прийшов Син Чоловічий, що їсть і п’є».

Жеремі не відповів.

– До того ж, – додала Аліса, – ви зробили з нього якесь чеснотливе асексуальне створіння, тоді як він аж ніяк не радив подружжям утримання чи навіть стриманості. Навпаки, казав: «Не ухиляйтесь одне від одного!» Він дозволяв блудниці обтерти його ноги своїм волоссям. Та й без проблем спілкувався з повіями. Твій Ісус був повною протилежністю до скутого аскета...

Жеремі мовчав. Чи сприймав він її аргументи? Слід вести далі. Не варто відступатися.

– А ще я хотіла поговорити про вибір співанок...

Жеремі наморщив чоло.

– Ти, вочевидь, маєш на увазі літургійні співи?

– Саме так.

Треба не образити його.

- Пам'ятаю, коли була маленька, - вела далі Аліса, - я чула григоріанські співи. Це було гарно, вони... захоплювали. Чому ви відмовилися від них заради... літургійних?

Жеремі розсміявся.

- От фантазерка! Тобі то шалені модернізації, то різке повернення до традиціоналізму!

- Просто те, що ви сьогодні співали, звучало якось моторошно, хіба ні?

До всього, подумала вона собі, ще й гіпноотично - певно, щоб приспати мозок. Саме те, що треба.

- Але зараз люди не розуміють латини! Ніхто не збагне сенсу слів.

Воно, може, й краще, подумала Аліса, пригадавши слова пісень, що лунали під час сьогоднішньої меси.

- Хай там як, мусиш визнати, що нинішня ваша музика бентежно позбавлена мистецької цінності. Слухаючи її, неможливо відчувати нічого, крім нудьги. Потрібна музика, що бере за живе, хвилює до глибини душі. От як Бах! Слухаєш «Ісусе, моя радість» і вмить переносишся в інший вимір. Коли я чую цю прекрасну композицію, сльози навертаються на очі.

Жеремі похитав головою.

- Ми використовуємо її передусім на вінчаннях.

- Та байдуже! Головне, щоб музика переносила людей в інший світ, схиляла повірити в іншу реальність... Ти от казав, що потрібно відкритися тому, що є вищим за нас; ось, власне, коли слухаєш таку музику, неначе відчуваєш єднання... зі створенням світу! Зі самим Творцем! Бах будь-якого святенника перетворить на найбільш матеріалістичного атеїста чи затятого комуніста!

- Але...

- У будь-якому разі твоїми співанками людей не схилиш до іншого рівня свідомості!

Було видно, що Жеремі образився, і Аліса пошкодувала, що перебрала через край. Вона ж постановила собі не скривдити його...

Запала тиша, від якої Алісі майже відразу зробилося ніяково. Сад навкруги стояв порожнем, і жодний повіт вітру не пожвавлював атмосфери шелестінням листя. Величні кедри зі схиленим долі гіллям, здавалося, співчували Алісі.

- Нехай буде Йоганн Себастьян Бах, - нарешті промовив Жеремі.

Аліса розпливлась у вдоволеній усмішці, але водночас відчувала шире захоплення: мало хто на світі годен прийняти точку зору іншого всього за кілька хвилин після образи. Це свідчило про великодушність...

Аліса мовчки подивилася на профіль Жеремі. Його погляд загубився десь поміж верхівок хвойних дерев на пагорбах удаліні. Прикро, що таку добросерду людину діймає смуток. Адже священик неодмінно мав би надзвичайно велику впливовість, якби випромінював радість.

Мабуть, це і є найголовніша думка, що її Аліса має вбити йому в голову? Чи ж може він привабити людей до своєї церкви, щоб нібито принести їм

просвітлення, коли сам видається не надто просвітленим? Але як йому це пояснити, не доконавши остаточно? Як, не образивши, спонукати попрацювати над собою, набути впевненості, навчитися любити самого себе?

– Знаєш Тоубі Коллінза?

– Ні.

– Він проводить семінари з особистісного розвитку. Вони суперові, я б хотіла якось зводити тебе...

Не дивно, що він не чув про Коллінза, подумала Аліса. Навіщо цікавитися особистісним розвитком, коли віриш, що твоє спасіння в руках Бога?

– Маєш замислений вигляд, – сказала Аліса.

Він силувано всміхнувся.

– Я ось думаю, чи не гублю я своєї душі, слідуючи всім твоїм порадам, аби привабити більше люду до своєї церкви.

Аліса промовчала, не зводячи з нього погляду. Скидалося на те, що він і справді неабияк переймається і трохи збитий із пантелику – як людина, що втратила орієнтир. Жеремі вступився в руїни абатства. Збігло кілька хвилин, протягом яких Аліса картала себе, що втрутилася в його служіння, хоч він навіть нічого не просив.

Та трохи згодом, усе ще уважно стежачи за його реакціями, вона поволі відчула, що до нього вертається впевненість.

– Про що думаєш? – спитала.

– Згадую слова Мейстера Екгарта.

– Що за один?

– Видатний християнський містик XIII століття. Професор Сорбонни.

– І що він сказав?

Жеремі повільно вдихнув, ніби тяжко зітхаючи.

– Можливо, треба покинути Бога, щоб знайти Бога.

6

Зала заповнена вщерть – щонайменше вісімсот глядачів. На сцені щедре освітлення від потужних прожекторів. Як завжди, дуже гучна і весела музика. Аліса сиділа у кріслі серед учасників семінару й мала піднесений настрій.

Коли на сцену вийшов Тоубі Коллінз, глядачі зустріли його шквалом оплесків і захопленими вигуками. Височезний блондин, щонайменше два метри заввишки, у шикарному костюмі, із розстібнутим коміром, виходив із притаманною йому впевненістю й невимушеністю, усміхаючись і являючи публіці білосніжні зуби. Аліса приязно дивилася на нього, але не аплодувала, так ніби дружба, що виникла між ними, звільняла жінку від

ритуалу, обов'язкового для неznаної публіки. За чверть години до початку Аліса завела Жеремі в гримерну, де гордо представила йому Тоубі Коллінза – знаменитого й великого «папу» особистісного розвитку, приятелюванням з яким неймовірно пишалася.

Тоубі Коллінз привітався з глядачами і почав зустріч із кумедної історії, що розсмішила публіку. Говорив майже досконалою французькою. Сьогоднішня тема «Самооцінка» вельми цікавила Алісу. Жінка схвильовано зиркнула на Жеремі, що сидів поряд. Тільки зараз усвідомила, як сильно відрізняється інтимна обстановка на месах від цього масштабного шоу в американському стилі, куди вона притягнула священика. Аліса побоювалася, що Жеремі почувається незатишно, але наразі він ніяк не реагував. Принаймні не схоже було, що налаштований вороже. Поки що.

– Мені потрібен доброволець, – оголосив тим часом Коллінз, – для гри...

У залі миттю злетіло із сотню рук. Усі знали, що то шанс побути «піддослідним кроликом» Тоубі Коллінза на семінарській демонстрації.

– ...в ментальну арифметику.

Усі руки вмить опустилися, і прокотилася хвиля сміху.

– А я думав, Франція – лідер у світі з математики! Де ж чемпіони?

Зала розділилася на тих, що сміялися, і тих, що втупилися собі під ноги, аби їх не викликали на сцену. Коллінз усміхнено пробігся сценою, дивляючись у публіку, а тоді звернувся до молоді жінки на першому ряду:

– Я впевнений, у вас добре з арифметикою.

Жінка заперечно похитала головою, і публіка вибухнула сміхом.

– Давайте! Дивіться, вас підтримують, – сказав Тоубі, показуючи на глядачів, що аплодували, полегшено зітхаючи.

Зашарівшись, жінка підвелася й піднялася на сцену. Чорнява, волосся до плечей, вбрана в сірі джинси і блакитну блузку.

– Мої вітання, – сказав Тоубі з широкою усмішкою. – Як вас звати?

– Жюльетта.

– Ласкаво прошу, Жюльетто.

Жінка сором'язливо всміхнулася.

– Я дам вам кілька доволі простеньких завдань на ментальну арифметику. Не хвилюйтеся, думати можете стільки, скільки вам треба. Гарзд?

Жінка кивнула і додала:

– Але попереджаю, з математикою в мене погано...

– Пусте, – доброзичливо мовив Жеремі. – Ми не оцінюємо вашого рівня, це просто гра, і результати лишаються між нами. До речі, зараз сімсот дев'яносто дев'ять осіб у залі надзвичайно вам удячні за те, що ви піднялися на сцену замість них.

Жюльетта засміялася і, схоже, трохи розслабилася.

- Отже, для початку порахуйте, чому дорівнює $24 + 13$?
- $24 + 13$? Е-е-е... $24 + 13$...
- Не поспішайте.
- Зараз... 38? Ні... 39?
- Близько. Пригадайте: спочатку додаємо одиниці $4 + 3$, і це дорівнює...
- 7.
- Браво. А тоді десятки, $2 + 1$...
- Ага, 3. Окей: 37.
- Ще один приклад.
- О ні! – простогнала вона.

Але Тоубі продовжував, незмінно всміхаючись своєю чарівливою усмішкою.

- $17 + 19$.
- Ого... Це складніше...

Жюльетта почервоніла й закусила губу.

- Спокійно зосередьтеся.
- Я не знаю... 34? Ні, у мене не вийде. Я ж вам казала: я погано рахую. Не варто гаяти час.
- Добре, не буду вас більше мучити...

Молода жінка розвернулася, щоб спуститися зі сцени.

- Стривайте, Жюльетто.

Вона спинилася.

- Ви ж не хочете отак піти на провалі.
- Чесно кажучи, хочу! Я б воліла на цьому завершити.

Публіка розсміялася. Аліса теж – вона всім серцем співчувала жінці на сцені.

- Провали в житті – це дрібниці, якщо ви щось із них засвоюєте. Але от що ви засвоїли із цього провалу?
- Що я не петраю в математиці! І що ніколи не претендуватиму на медаль Філдса...

Знову сміх серед публіки, але Коллінз похитав головою.

- Та ні, про це ви довідалися не шойно, адже відразу попереджали, що у вас кепсько з математикою... Мені шкода, але ви не можете піти, нічого не засвоївши.

Жюльетта зітхнула і схрестила руки. Було видно, що вона вже не соромиться, а сердиться. А от Коллінз був абсолютно спокійним і розслабленим на вигляд.

– Я засвоїла, – мовила Жюльетта, – що ніколи не варто брати участь у таких демонстраціях!

Коллінз доброзичливо їй усміхнувся.

– Чи погодитеся спробувати ще раз під гіпнозом – я введу вас у легкий транс?

Спершу Жюльетта, схоже, здивувалася. Але, трохи повагавшись, кивнула.

– Навряд можна оскаржитися ще сміховинніше.

– Провал ніколи не буває сміховинним. Але я б хотів дещо спробувати.

– Окей.

– Тоді, прошу, сідайте, – сказав Коллінз, указуючи на одне із двох крісел, що стояли на сцені.

І сам сів поряд.

– Як почуваетесь?

– Бувало краще...

У залі пролунало кілька смішків.

– Добре, влаштовуйтеся зручніше і розслабтеся. Заплющувати очі не обов'язково, але можна, якщо хочете... Ви сидите в кріслі й розслабляєтеся...

Зазвичай дзвінкий голос Тоубі Коллінза поступово стихав і сповільнювався; слова промовлялися дедалі повільніше, спускаючись на низькі частоти, аж захотілося позіхнути. Жюльетта заплющила очі.

– Ви відчуваєте кожен точку дотику крісла до вашого тіла... зверху донизу... чуєте мій голос... і ви йому піддаєтесь... спокійно... поволі... усе більше й більше розслабляється... розпружується...

Він виокремлював кожний склад, так наче збирався обірвати слово після кожного, говорив низьким голосом, що його вібрації відчувалися в животі, ніби резонували в ритмі дихання Тоубі Коллінза.

– Добре... так... ось так...

Підохочувана заспокійливим голосом, Жюльетта помітно втрачала контроль над собою, а Тоубі продовжував навіювати їй легкий транс, нашаровуючи підходи до сенсорних систем, формулюючи достатньо розпливчате твердження, щоб напевно достукатися до внутрішнього світу жінки, хай яким він був, і поступово сплутуючи її думки. Тоубі досконало володів усіма техніками гіпнозу. Аліса, хоч уважно стежила за дійством на сцені, відчувала, що й сама провалюється в інший стан свідомості.

– Тепер, коли ви почуваетесь все більше розслабленою, скажіть, чому дорівнює 26 + 12... У вашому темпі, спокійно...

Жюльетта трохи помовчала, і відчувалося, що вона умиротворена й розслаблена.

- 38.

Голос її звучав рівно й виразно.

- Дуже добре, Жюльетто, - похвалив Тоубі, говорячи повільно, глибоким голосом. Дуже добре... Тепер скажіть, чому дорівнює 39 +13...

Коротка пауза.

- 52.

- Чудово, Жюльетто, чудово... а 53 +18?

Трохи довша мовчанка, але на обличчі Жюльетти не відображалося жодної негативної емоції, жодної тривоги.

- 71.

- Браво, Жюльетто. Тепер, у вашому темпі, коли будете готові, можете повернутися до свідомого стану.

За кілька секунд Жюльетта розплющила очі й усміхнулася. Публіка аплодувала.

- Гіпноз - не магія, - сказав Коллінз. - Це тільки зміна свідомості до стану, за якого ви звільняєтеся від гальм вашого розуму, скидаєте із себе страхи й сумніви, та при цьому маєте доступ до всіх ваших ресурсів. Завважте, йдеться про ваші ресурси: відповіді на мої запитання ґрунтувалися на ваших знаннях, тільки ваших. Раніше ви недооцінили свої можливості, і саме недостатня самооцінка завадила вам їх застосувати.

Жюльетта погодилася з цим.

Коллінз подякував їй за участь, і вона вернулася на своє місце під новий шквал оплесків.

Ведучий підвівся і знову звернувся до публіки.

- Низька самооцінка перешкоджає доступу до власних ресурсів. Під ресурсами я маю на увазі всі наші інтелектуальні, соціальні або фізичні можливості, всі наші вміння, всі сили, які ми в собі маємо і якими не завжди користуємося. Ви здивуєтеся, дізнавшись, що маєте значно більше ресурсів, ніж собі гадали.

Перше ніж продовжити, Тоубі Коллінз зробив значущу паузу, ніби хотів, щоб інформація добре засвоїлася. У залі панувала мертва тиша, поки всі присутні усвідомлювали, скільки разів марнували свій потенціал внаслідок звичного занадто суворого ставлення до себе.

Самокритика була Алісі добре знайома, і вона вже сердилася на себе, що обмежувала власні можливості, закривала собі доступ до своїх ресурсів... аж тут піймала себе на гарячому - вона ж знову себе засуджує!

- Добра звістка, - мовив Коллінз, - так-так, про цю халепу є добра звістка, і полягає вона в тім, що це правило працює і навпаки: знання про власні ресурси розвиває високу самооцінку, що дозволяє мати кращий доступ до них, а отже, досягати успіхів, більше пишатися собою, і таке інше. Це позитивне замкнене коло! Та головне питання в тім...

Він знову зробив значущу паузу – без сумніву, щоб мобілізувати увагу присутніх.

– Головне питання в тім, як замкнути це коло, виходячи з вашої нинішньої ситуації, як стимулювати себе?

Аліса зиркнула на Жеремі. Він, схоже, слухав зацікавлено, що її втішило.

– От, власне, я пропоную метод, що ґрунтується на дивовижній властивості нашої нервової системи: наша система не розрізняє реального й уявного.

Коллінз пробігся очима глядацькою залю.

– Не вірите? Дуже добре. Заплюште очі... Давайте-давайте, усі заплюште очі... Гаразд. Тепер розтуліть рота... Уявіть, що я підношу вам до губ лимон... і сильно його стискаю, вичавлюючи сік вам під язик!

Аліса вмить відчула, як рот наповнюється слиною.

– Ваш організм відреагував так, наче це відбувається насправді, чи не так? Ви добре знали, що лимона немає, але грали в гру, погодилися уявити лимон, подумали, як кислий сік ллється вам до рота. І ваша нервова система по-справжньому відреагувала. Уявне впливає на нас так само, як реальне.

Аліса відразу замислилася про юнаків, що вечорами вбивають тисячі віртуальних людей у відеоіграх. Як це впливає на них, як змінює їхні особистості, що саме формуються?

– Метод, що я пропоную для стимулювання самооцінки, ґрунтується на цій властивості нервової системи. Ідея наступна: замість переконувати себе, що ви маєте всі потрібні ресурси для успіху в діяльності, на яку не наважуєтеся через сумніви в собі, пропоную вдавати, буцім ви ці ресурси маєте. Помрійте, що ви вмієте щось робити, і візуалізуйте себе за цією діяльністю. Результат вас здивує.

Погляд ведучого спинився на комусь, хто сидів у перших рядах.

– Бачу, ви сумніваєтеся.

Відповіді не було чути, але Коллінз переформулював її для всіх глядачів:

– Ви питаєте, як це може дати вам можливості, яких бракує. Окей. Ідея не в тім, щоб дати вам нові можливості, а радше в тім, щоб дозволити вам скористатися всіма наявними, які ви не задієте через слабку віру в себе. Самооцінка – це віра, що дозволяє розкрити всі ваші можливості за рахунок якнайкращого використання всіх ваших ресурсів. Щось я забалакався: буде ліпше, якщо випробуєте на собі. Влаштовуйтеся зручніше.

Коллінз і сам обернувся й пішов сидати у фотель.

– Це гра, в яку кожний грає одноосібно, тобто конфіденційність гарантована. Прошу поміркувати про ваше професійне життя, ваші проекти, якщо ви їх маєте, а також занотувати на папері суму ваших очікуваних прибутків через три роки: тобто максимальний рівень доходу, якого, на вашу думку, ви можете досягти за три роки, плюс ваш шлях до цього. Маєте хвилинку подумати...

Коллінз глянув на годинник і замовк.

Аліса презирнулася з Жеремі й усміхнулася йому. Вправа не дуже-то пасувала священикові, тож Алісі знову зробилося трохи ніяково.

Але для себе вона вирішила вправу таки виконати. Глибоко вдихнула. Максимальний рівень доходу за три роки... Визначити нелегко... Аліса підрахувала нинішній дохід. Гарзд, припустімо, вони таки підпишуть контракт із катарцями. Тоді вона отримає або хорошу премію, або підвищення зарплати. Нехай буде підвищення. Їй не підвищували зарплати вже два роки. Точно не відмовляться підняти на 5-10 відсотків, з огляду на масштабність контракту... Нехай буде 10 відсотків. Це буде на перший рік. А в наступні два роки... так, ну, уявімо найкращий сценарій: їй вдасться отримувати один контракт такого масштабу на рік і щоразу діставати підвищення зарплати на 5-10 відсотків. Тоді за три роки вийде орієнтовне зростання на 30 відсотків. І це, звісно, якщо справдиться найоптимістичніший, доволі амбітний сценарій.

Аліса занотувала підрахунки й нечемно заглянула через плече Жеремі. Він у своєму блокноті записав очікуване зростання благодійних пожертвувань за три роки. Алісі здалося цікавим, що він бачить у цьому свою роль.

- Усі готові? - запитав Тоубі Коллінз, підводячись.

Він ступив кілька кроків, щоб підійти ближче до публіки.

- Усі записали максимальний дохід, який, на вашу думку, ви можете отримати за три роки?

Коллінз пробігся очима залом.

- Дуже добре. Маю для вас погану новину...

У залі запала тиша.

- Ви ніколи не зароблятимете більше.

Тиша зробилася трохи напруженішою.

- Це межа, що її ви самі собі встановили. А штука в тім, що ми ніколи не виходимо за межі, які собі визначаємо.

Аліса ковтнула. Він мав рацію - вона це добре розуміла.

- Можливо, ви кажете собі, що слід бути реалістами, що не наважання ж ви визначили стелю доходів, а раціонально проаналізували ситуацію, ваші дипломи, вашу кар'єру, ваші риси характеру... Але ми, американці, маємо слово на позначення всіх цих виправдань. Знаєте, що то за слово?

Публіка сиділа ні пари з вуст. Тоубі Коллінз, мабуть, був єдиним, хто всміхався.

- Bullshit! [6 - Туфта! (англ.)]

Він усміхався тепер ще ширше.

- Bullshit! Усе це bullshit! Лише ваші відчайдушні виправдання для бездіяльності, для ваших страхів, сумнівів або почуття провини за те, що ви не стали успішнішими за своїх батьків чи ще хтосьна-кого.

Аліса не наважувалася глянути на Жеремі. Сподівалася, що Тоубі не зачепить цієї теми, що геть розходилася з турботами й цінностями священика.

- То ось тепер, - вів далі Коллінз, - сповіщу вам добру новину...

Уся зала прикипіла очима до губ Тоубі.

- Ми розіб'ємо цю стелю! Нехай розлетиться на друзки! Послухайте мене уважно.

Просити уваги було, вочевидь, зайвим.

- Візьміть суму, яку занотували, і... помножте на три. Ось дохід, що вас чекає за три роки!

Тоубі розсміявся.

- Бачу ваші недовірливі погляди. Мені знадобиться щонайменше дві години на розмову з кожним, щоб звільнити вас від кайданів психологічних гальм. Отож підемо простішим шляхом. Ось, що ви зробите: запишіть ту помножену на три суму і вдавайте, буцім це правда. Пограйте самі з собою в гру: уявіть, що й справді будете стільки заробляти. Перенесіться подумки в майбутнє, візуалізуйте себе за три роки, так ніби це відбувається зараз, й уявіть себе людиною, що заробляє такі гроші, відчуйте, як воно, смакуйте цю ситуацію. Далі розгляньте ті три роки, що промайнули у вашій уяві й привели вас до цього добробуту. Поміркуйте, який шлях ви пройшли: що робили, які ваші дії привели до такого результату?

Аліса розважалася, уявляючи себе із такою зарплатою, вдаючи, ніби вірить у таку можливість. Звісно, було б прикольно... Жінка уявила три роки, що дозволили їй дійти до цього рівня, й одразу візуалізувала підвищення. Ну, звісно! Її підвищили на роботі! Вона очолила свій відділ управління кризами. До речі, хіба вона на це не заслужила? Зрештою, більшість ідей, що впроваджувалися в життя, пропонувала вона, хоч мало хто цінував її заслуги. Аліса домоглася підписання великої кількості контрактів для свого відділу. Можна сказати, вона була одною з тих, на кому все трималося.

Аліса продовжувала уявляти підвищення. Що ще допомогло їй його досягти? Можливо, освіта у сфері менеджменту... Так, звичайно, для такої посади потрібне підтвердження компетентності.

Поступово занурюючись в уявну ситуацію, Аліса несподівано для себе почала обмірковувати ідеї, які досі геть не спадали їй на думку і які вона, можливо, зроду б і не розглядала.

- Ми передамо вам мікрофон, - сказав Коллінз глядачеві, що хотів поставити запитання.

Молода жінка протиснулася серед рядів і простягнула йому бездротовий мікрофон.

- Усе це дуже добре, - сказав чоловік, - але в житті є не тільки гроші. От мене, наприклад, не цікавить можливість потроїти зарплату. Насправді я б хотів розвиватися професійно.

Із глядацької зали долинуло кілька оплесків. Аліса, хоч була фанаткою Коллінза, замалим не зітхнула з полегшенням від цього оскарження: Жеремі почуватиметься не так самотньо в цій залі.

Тоубі Коллінз обдарував глядача широкою усмішкою.

– Як казав ваш Людовик XIV: «Мене ледь не змусили чекати!» Зазвичай, коли я порушую питання грошей у Франції, майже одразу лунають заперечення такого стибу, а сьогодні ви щось забарилися із протестами...

У залі почулося кілька смішків.

– Саме так! Тут, розумієте, культурні особливості. У Франції працювати за гроші не люблять, тут працюють, щоб розвиватися. У Сполучених Штатах я стикаюся з майже протилежною проблемою: коли звертаюся до своїх краян із темою професійного розвитку, завжди хтось просить слова і з геть спантеличеним виглядом питає: «Що означає "професійний розвиток"? Якщо досягаєш успіху, заробляєш гроші, а якщо заробляєш, розвиваєшся!..»

Глядачі розсміялися.

– Різні культури, от і все. Проте ви зробили слушну ремарку, – уточнив Тоубі, обернувшись до учасника з мікрофоном. – Річ у тім, що моя гра заснована на грошах із практичних міркувань: коли множити дохід на три, виходить чіткий кількісний показник; значно легше організувати, щоб кожен представив потрібний обсяг своєї зарплати, аніж потрібний обсяг свого розвитку. Але справді, якщо ви зіграли в мою гру, то, певно, збагнули, що зрештою йшлося не зовсім про гроші. У цій вправі гроші не головне. Питання в доступі до наших ресурсів, у вивільненні енергії, приспаної всередині нас, і гроші тут слугують лише метафорою наших можливостей – таким собі мірилом того, що ми дозволяємо собі робити й отримати.

Аліса мигцем зиркнула на записи Жеремі. Він занотував потрібний обсяг нинішніх пожертвувань. Принаймні не затявся і спробував екстраполювати урок Коллінза на свою ситуацію.

– Таке використання уяви для доступу до ваших реальних ресурсів дуже дієве і до того ж підвищує самооцінку. Нам усім не завадить більше любити себе.

Потім Тоубі Коллінз дав доволі складну вправу із чітким протоколом: учасники розійшлися у прилеглі зали, і їх по черзі заводили по двоє, щоб вони пройшлися розміченими на підлозі лініями з позначками часу – символічним зображенням життєвого шляху. Учасники поверталися в дитинство, уявляючи, як отримують від батьків безумовну любов, якої часто бракує або яка не відчувається. Далі звертали за лініями в інший бік, забираючи із собою уявну отриману любов у сьогодення.

Коли черга дійшла до Аліси, жінка долучилася до гри і крок за кроком дотримувалася вказівок, слідуючи за другим учасником. Після цього Алісу переповнювали почуття, і вона питала себе, скільки часу триватиме цей стан позитиву.

– Дуже корисно навчитися любити себе, – пояснив Тоубі Коллінз учасникам, коли вони знову зібралися в залі. – Я б навіть сказав, конче потрібно. Усе, що допомагає рухатися в цьому напрямку, має позитивне значення, і ви маєте хапатися за всі можливості, щоб розвинути свою самооцінку.

Аліса завважила, що Жеремі несхвально скривився.

– Для цього, – пояснював далі Тоубі, – потрібно взяти собі просту звичку – регулярно записувати ваші гарні риси, ваші вміння, ваші переваги: усе те, що може довести вашу цінність. Одного разу недостатньо. Це слід робити щотижня, і завжди саме письмово, аж поки висока самооцінка не стане для вас природною. Одна моя подруга радить щоранку казати своєму відображенню в дзеркалі «Я тебе люблю» або надсилати собі повітряний

поцілунок. Може, це смішно, але, на мою думку, у цій справі годяться будь-які ідеї.

Жеремі закотив очі й похитав головою.

Коли Аліса й Жеремі вийшли надвір після семінару, вже сутеніло. Вони мовчки йшли поряд бульваром Бонн-Нувелль до автобусної зупинки Пуассонньєр. Париж купався в ніжному вечірньому світлі, і в повітрі віяло приємною свіжістю. О цій порі заторів уже не було й автівки стиха рухалися спорожнілими дорогами.

– Ну... і... як тобі? – запитала Аліса.

Жеремі відповів не одразу, ніби ретельно підбирав слова.

– Доволі цікаво.

Гм... Коли Жеремі висловлюється так некрасномовно, це недобрий знак.

– Запропоновані методи таки дієві, хіба ні?

– Схоже на те.

Певно, треба було його катувати, щоб він виклав плин своїх думок.

– Але?

Він усміхнувся, та нічого не сказав.

– Тобі не здається, що це позитив, динамізм, свобода?

Він кивнув, але не скидалося на те, що до кінця погодився.

– Ти не віриш у дієвість його підходу? – наполягала Аліса.

– Вірю.

– Але?

– Скажімо так... проблема в іншому.

– У чому?

Жеремі зітхнув.

– Підсумую: його система покликана зміцнити впевненість у собі, гордість, любов до себе... Це дуже добре, але ж чи варто прагнути зарозумілості?

– Не думаю, що цей підхід робить людей зарозумілими. Зарозумілість і низька самооцінка пов'язані, бо той, хто себе цінує, не має потреби доводити свою цінність іншим.

– Можливо.

Аліса відчувала, що навела вагомий аргумент.

– Якщо висловитись образно, – пояснив Жеремі, – гадаю, загалом, прислухаючись до порад на таких семінарах, ти станеш гарнішою, врівноваженішою, сильнішою гусеницею. Це дуже добре, а коли ж ти замислишся про те, щоб стати метеликом?

Аліса образилася, хоч не надто й зрозуміла, що він мав на увазі.

– Якщо прагнути стати метеликом, перш ніж реалізуєш себе як гусениця, ризикуєш бути погано сформованим метеликом, що зламається від першого пориву вітру?

– Можливо... Але, розумієш, мета в житті не посилити своє «я», а навпаки: коли «я» відступає, людина отримує доступ до іншої реальності.

– Якось занадто туманно для мене.

– Відсторонившись від себе, людина може подарувати себе Богу й відкрити справжню могутність, безмежну Божу могутність, що є в кожному з нас.

Аліса зробила нелюдське зусилля над собою, щоб не розсміятися.

– Я чудово знаю, – доброзичливо мовив Жеремі, усміхаючись, – що тобі це ні про що не говорить.

Аліса не витримала й широко розреготалася.

– Вибач, – проказала, давлячись сміхом, – «подарувати себе Богу» звучить так, наче подарунок Перу Ноелю...

Жеремі розпачливо похитав головою і зітхнув.

– Хай там як, – додала Аліса, – Арно Дежарден казав: щоб дарувати себе, треба спершу належати собі.

Жеремі, схоже, сприйняв цю думку. Тоді Аліса швидко додала:

– І щоб відкривати доступ до іншої реальності, треба спочатку навчитися жити повним життям у цій.

– Щоб жити повним життям, важливо перебувати в стані любові, а не зациклюватися на собі. Найголовніша настанова Ісуса: «Любіть одне одного».

Аліса поглянула Жеремі просто в очі.

– І як твої парафіяни полюблять інших, якщо не люблять себе? До речі, Ісус також казав: «Люби ближнього твого, як себе самого».

Аліса вельми пишалася собою, що змогла процитувати Ісуса. Вона таки гарно попрацювала над підготовкою до проекту. У її роботі ніщо так не допомагає переконати клієнта, як влучна цитата лідерів у його галузі.

Жеремі нічого не відповів. Запала тиша, а тим часом друзі дійшли до автобусної зупинки. Дорогою їхали автівки. Пішохід заніс ногу на проїжджу частину, щоб перейти на другий бік, але ніхто не спинився його пропустити. На тротуарі перехожі йшли собі, навіть не дивлячись одне на одного, – мабуть, усі поспішали додому.

Жеремі поринув у задуму.

Ось і настала слухна мить. Аліса мусила йому це сказати. Тільки дуже делікатно й обережно.

– І як твої парафіяни полюблять себе, якщо ти... сам не любиш себе?

- Покоївка знову вкрала пральний порошок!

Роздратована Аліса сіла за кухонний стіл. Тео вже почав їсти сніданок, а його батько мастив тости маслом. У кавоварці булькала кава, наповнюючи квартиру стійким ароматом.

- З чого ти це взяла? - гикнув Поль. - Поставила вебкамеру у ванній?

Він уже наминав тост, водночас замальовуючи в блокноті портрет Тео.

- Поставила мітку на упаковці. Спочатку сумнівалася, а тепер маю доказ.

- Поставила мітку? Ти з глузду з'їхала?

- Не люблю, коли мене дурять.

- Та байдуже, подумаеш, недорахувалися 20 грамів порошку.

- Проблема не в цьому! Ідеться про довіру. У нас не може працювати людина, якій я не довіряю. У неї все ж ключ від квартири, як-не-як!

- Те, що вона взяла в тебе трохи порошку, не означає, що прийде обчистити квартиру, коли нікого немає.

- Тобі, може, й смішно, бо ти цілими днями спілкуєшся зі злочинцями і підозрілими типами, а я не хочу запліщувати на це очі. Я її звільню.

- А покараєш тільки себе: це тобі доведеться шукати заміну.

- То й нехай, - сказала Аліса, намащуючи тост маслом.

Жінка зробила паузу, щоб налити каву в горнятка, і побіжно ввімкнула підсвітку над робочою поверхнею. Людині не в гуморі світло допомагає почуватися краще. Лампочки похвалили пофарбовані в жовтий стіни, створивши приемну ілюзію, неначе в оселю пройшли сонячні промені, тоді як надворі небо було похмурих і сірим.

- Мамо, хочеш? - запитав Тео, показуючи на бляшанку.

- А що це?

- Смакота.

- Кленовий сироп, - пояснив Поль. - Я із Квебеку його привіз.

- У бляшанці?

- Так його там продають. Принаймні найкращий. У гарних пляшечках - то для туристів, гірший.

Аліса взяла ложечку, налила на тост сиропу й поквапилася скуштувати.

- Неперевершено, - пробурмотіла з повним ротом.

- Так, - погодився Поль, - відпадний сироп...

- Це ж треба, як твоя робота впливає на твій лексикон.

Він усміхнувся.

- У Квебеку я побував у цукровій хатинці.

- Де, де?

- У цукровій хатинці. Там варять кленовий сік, щоб приготувати сироп.

- Дивна назва...

- Ага.

- Я впевнена, що вони навмисне вигадали її, щоб привабити туристів.

- А ось твоя робота змушує тебе всюди бачити маркетинг.

- Тату, візьмеш мене наступного разу з собою?

- Побачимо.

- Будь ласка...

- Їж, бо в школу спізнишся.

Аліса саме відкусила ще тоста, коли задзвонив її мобільний.

- Привіт, Рашиде!

- Потішити тебе вранці хорошою новиною?

- Давай.

- Катарці додали нас у короткий список. Зосталося всього три країни. Про мене, то вже пахне шампанським.

- О, це було б круто!

- Мені сказала Поліна з відділу опитувань. Повідомлення помилково відправили їй. Ти її знаєш?

- Здається, так.

- Обожаю цю дівчину. Така розумниця. Золота голова.

Попри гарну новину, в Аліси враз зіпсувався настрій. Усе через цю Поліну, яку вона знає тільки в лице. І чому, коли їй когось хвалили, Аліса почувалася приниженою, так ніби її цінність применшували? Наче скривдили.

Аліса зробила ковток кави, і від приємного тепла трохи покращало.

Жінці подумалося про семінари Тоубі Коллінза, що допомагали почуватися впевненіше. Після семінару, на який вона водила Жеремі, Аліса зрозуміла, що її кар'єра в її руках. Коли вона отримає підвищення, люди почнуть сприймати її інакше. Більше поважатимуть.

Вона тішилася, що намовила Жеремі продовжувати. То було нелегко, з огляду на його перші враження два місяці тому... Спочатку він реагував стримано, але вона побачила, що він вагається, і потім відчула зміну в його настрої. Рішення йому далось тяжко, але він був людиною відкритою до

нового, готовою вислухати альтернативну думку й змінити свою. За нинішніх часів рідкісна риса...

Націлившись у цьому напрямку, Жеремі активно просувався. Він побував на ще чотирьох семінарах, швидко прочитав книжки, що йому позичила Аліса, і змінювався на очах. Система наставництва Тоубі Коллінза ідеально спрацювала для Аліси: за кожні п'ять відвіданих раніше семінарів пропонувався один безкоштовний для друга, отож Аліса могла навчати Жеремі, не витрачаючи ані копійки.

Вона навідувалася в Ключі що два тижні на вихідних й охоче стала коучем Жеремі. Спершу Аліса встрягла в цю авантюру тільки для того, щоб допомогти другу й повернути «борг», але поступово почала отримувати задоволення, тішитися прогресу й вельми пишатися результатами свого протезе. Колись пригнічений фаталіст перетворювався на активну й відкриту людину. Ще ніколи не доводилося Алісі спостерігати такий швидкий поступ – Жеремі, схоже, мав схильність розуміти, осмислювати й так застосовувати засади психології, що невдовзі й сам уже зможе допомагати іншим.

Тепер він світився щастям під час меси. На тлі цієї зміни слова про любов Ісуса справляли більше впливу. Проповіді Жеремі зробилися позитивнішими і більше адресовувалися парафіянам.

Священик наважився запровадити в церкві деякі зміни, за якими Аліса спостерігала, зацаївшись на останньому ряду, коли всі розсідалися перед месою. Жінка потроху при звичаїлася до цього місця, й оточення вже не гнітило її, як спочатку. Колишня Алісіна ніяковість поступилася місцем більш нейтральним почуттям. Церква практично стала для неї звичайним місцем роботи, як будь-яке підприємство, от тільки спокійнішим за ті, де жінка звикла працювати.

І їй навіть довелося укласти угоду з Жеремі.

– Можеш дещо мені пообіцяти? – одного дня запитала вона.

– Слухаю.

– Я готова допомогти тобі поліпшити ситуацію в церкві, достукатися до людей. Але ти маєш дати мені одну обіцянку.

– Яку?

– Ніколи не говори зі мною про Бога.

Він згодився – із покірною й трохи сумною усмішкою.

Аліса навчилася стежити за нечисленними парафіянами й розважатися із їхньої непослідовності, що зрештою було цікаво. Як тут не всміхатися, коли вони виряджаються на месу по-святковому з голови до п'ят, щоб прийти помолитися Ісусові... який колись давно ходив босоніж і закликав багатіїв позбутися пишного одягу? Як тут не сміятися, коли вони обмовляють своїх сусідів, хоча шойно благоговійно слухали проповідь про любов і прощення?

Аліса прикипіла серцем до напівглухого виноградаря-пенсіонера Віктора і його друга-заїку Етьєнна, що з них вийшла кумедна парочка.

Чимало вірян противилися змінам, і теревені на паперті відображали бунтівні настрої. Дві святоші, злоріки Жермена і Корнелі, перевершили самих себе, пропагуючи опір змінам під маскою нібито мимохідь кинутих фраз.

Жермена – жінка з фарбованим чорним, як вороняче крило, волоссям, – напосідала, пронизуючи гострим поглядом, щоб повністю заволодіти увагою людини.

– Бах не те щоб жакхливий, – казала вона, – але мені подобалися ті мелодії, під які можна наспівувати. А ви за ними не сумуете?

Вона не спускала зі співрозмовника яструбиного погляду, і той відчував, що ледь не змушений погодитися. Поряд стояла Корнелі, в якій фарбоване в жовтуватий беж волосся, схоже, навічно застигло під густим шаром лаку, і натхненно кивала, завжди підтримуючи думку товаришки.

– Вам не здається, що останнім часом чогось бракує? Може, ми взагалі втрачаємо традиції?

Жіночки навмання сіяли зерна сумніву, й Аліса бачила, що деякі з тих зерен проростали в душах парафіян.

Одного разу Аліса заскочила Жермену й Корнелі за тим, що ті скаржилися пані Сірдего – баронесі, за якою неначе довічно було заброньоване місце на першому ряду біля центрального проходу. Місця ніхто не займав навіть за її відсутності. Баронеса вислухала аргументи двох святош і пообіцяла побалакати зі священником, що, судячи з усього, вельми втішило подруг і стурбувало Алісу.

У Ключі всі знали пані Сірдего, принаймні в лице, і чули про її репутацію. Це була гонорова й чванлива шістдесятилітня дама, яка вишукано вдягалася і завжди виставляла перед людські очі інкрустований великим рубіном золотий хрестик, що його носила на шиї. Чоловік покинув її кілька років тому, і всім було відомо, що в процесі розлучення вона воювала за те, щоб зберегти переваги його статусу: маєток, старезний «ягуар» і, головне, подружнє прізвище з титулом баронеси – значно шикарніше за її дівоче. До шлюбу вона звалася Жозеттою Гроссар і, коли вийшла заміж, подбала, щоб це ім'я було стерте з усіх документів і спогадів. Після розлучення баронеса жила самотньо у великому маєтку, що його вже не могла утримувати, але чимдуж старалася відповідати своєму положенню, яке хотіла зберегти в очах інших.

Щойно Аліса потикалася в церкву, одна черниця совала їй в руку записочки, нашкрябані на складених увосьмеро аркушиках паперу. Отримавши записочку вперше, здивована Аліса терпляче її розгорнула під радісним поглядом черниці і прочитала:

Блаженні бідні, бо вашим є царство небесне.

– Навіщо ви мені це дали? – запитала Аліса.

Черниця лиш усміхнулася й нічого не відповіла. Аліса наполягала, поки одна парафіянка не вхопила її за руку й не пояснила:

– Немає сенсу питати, вона глухоніма.

Тоді Аліса жестом подякувала черниці й не стала дошукуватися, навіщо та переписала фразу з Євангелії.

Наступного разу черниця знову сунула записочку, й Аліса чемно її прийняла.

Блаженні ви, коли вас ненавидять (і) вас переслідують.
І не знайдуть місця там, де вас переслідували.

Аліса змусила себе всміхнутися і подумала, що, може, сестра прагне донести до неї, що всі Євангелії пов'язані.

Серія продовжувалася, Аліса отримувала записочку при кожному візиті й зрештою для себе прозвала посланицю Сестрою Ікеа. Відолаха, напевно, була трохи несповна розуму.

Та загалом Алісу спіткало велике розчарування, адже нових парафіян було обмаль. Замість дванадцяти Жеремі мав тепер двадцять один. Якби Алісі довелося пояснювати цей жалюгідний результат на раді директорів, вона б завзято наголошувала, що відвідуваність зросла на 75 відсотків, але в цьому випадку вона звітувала тільки перед собою й розуміла, що змарнувала цінну енергію на якийсь мізер. Новачки насправді давно були вірянами та повернулися до церкви завдяки позитивним відгукам, що, звісно, виправдовувало Алісині зусилля й зміцнювало довіру Жеремі. Та все ж у церкві залишалося триста сімдесят дев'ять порожніх місць.

Такі цифри могли демотивувати найупевненішого консультанта, однак Аліса пам'ятала про ринкове дослідження, яке в минулому столітті компанія «Найк» доручила двом студентам: кожен мав об'їхати Африку й оцінити ринок для продажу взуття. Перший студент дійшов однозначного висновку: «Вони всі ходять босими. Не заморочуйтеся: тут немає ринку». Другий виснував інакше: «Вони всі ходять босими. За діло: тут величезний ринок!»

Аліса ще не виклала всіх карт. Мала останню, і от уже два тижні розігрувала її з Жеремі. Це була козирна карта з гарною назвою «Сповідь».

Сповідь... цей релігійний акт, що від охочого покаятися вимагає зізнання в обмін на відпущення гріхів, видавався геть застарілим й анахронічним. До цього вдаються тільки нечисленні забобонні люди, що відчують потребу обнулити лічильник, перше ніж сісти в літак чи віддати Богу душу. Проте Аліса дивилася на це зовсім інакше. Попри те, що в Ключінійській церкві Богородиці замалим не здригалася від самого погляду на сповідальню з темного дерева – похмуру кабінку тривожного вигляду, Аліса передчувала, що сповідь може повернути до церкви багатьох людей.

Після реаліті-шоу Loft Story сповідь знову увійшла в моду і люди охоче пускалися в інтимні подробиці й робили всілякі зізнання. Раптом зірки й політичні діячі почали безсоромно ділитися своїми слабкостями в ефірі телебачення, зізнаватися в подружніх зрадах, схильності до алкоголю або сексуальних збоченнях. Годився будь-який привід для того, щоб публічно виливати душу й оголювати свої відхилення. Люди дуріли від сповідей, тому, очевидно, Аліса мала у своєму розпорядженні маркетинговий важіль. Треба було лише переглянути цей процес в церкві, щоб зробити його привабливим. Та наразі жінка ще не знайшла дивовижного рецепта.

Вона тільки відчувала, що треба пом'якшити сповідь, щоб той, хто сповідується, користувався з порад і отримував справжню перевагу. Тобто слід було відмовитися від суворого протоколу сповіді, замінивши каяття й відпущення гріхів якимсь особистісним коучингом.

Кінець ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, купив полную легальную версию
(https://www.litres.ru/pages/biblio_book/?art=65941329&lfrom=362673004)
на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.

notes

Сноски

1

Тут і далі цитати з Біблії в українському перекладі Івана Хоменка. (Тут і далі прим. перекл.)

2

У цих французьких містах розташовані найбільші в'язниці.

3

Уривки з католицької пісні: cantices-rkc.org.ua/

4

Уривок з католицької пісні:
truechristianity.info/ua/books/tserkovny_spivnyk_rymo-katolytskoyi_tserkvy/vgoru_sertsya_content.php

5

Уривок з католицької пісні:
truechristianity.info/ua/books/tserkovny_spivnyk_rymo-katolytskoyi_tserkvy/vgoru_sertsya_content.php

6

Туфта! (англ.)